

Voorlichtingspublicatie

Betreft de onderwijssector(en)

Primair Onderwijs
Voorgezet onderwijs

Datum

23 maart 2006

Kenmerk

PO/KO/06/13313

Informatie CFI/ICO

po 079-3232.333
vo 079-3232.444

Wet van 9 december 2005, houdende opneming in de Wet op het primair onderwijs, de Wet op de expertisecentra en de Wet op het voortgezet onderwijs van de verplichting voor scholen om bij te dragen aan de integratie van leerlingen in de Nederlandse samenleving

Bestemd voor

- bevoegde gezagsorganen van scholen voor basisonderwijs;
- bevoegde gezagsorganen van scholen voor voortgezet onderwijs;
- bevoegde gezagsorganen van scholen voor (voortgezet) speciaal onderwijs.

Datum inwerkingtreding

n.v.t.

Geldigheidsduur

n.v.t.

Juridische grondslag

n.v.t.

Officiële publicatie

n.v.t.

Relatie tot eerdere publicaties

n.v.t.

Datum
23 maart 2006
Kenmerk
PO/KO/06/13313

1. Samenvatting

De wet van 9 december 2005 (Stb. 678) regelt de verplichting voor scholen voor primair en voortgezet onderwijs om bij te dragen aan de integratie van leerlingen in de Nederlandse samenleving. Scholen hebben de opdracht hun leerlingen voor te bereiden op deelname aan de pluriforme samenleving. Binnen het onderwijs dienen leerlingen te leren over en in aanraking te komen met leeftijdgenoten met verschillende achtergronden en culturen. Op deze manier kan een school een belangrijke bijdrage leveren aan de voorbereiding van leerlingen op deelname aan de samenleving.

Op 1 februari 2006 is deze wet in werking getreden (Stb. 36). Voor scholen betekent dit dat zij vanaf die datum verplicht zijn om in hun onderwijs aandacht te besteden aan actief burgerschap en sociale integratie.

Actief burgerschap betekent de bereidheid en het vermogen deel uit te maken van een gemeenschap en daar een actieve bijdrage aan te leveren. Burgerschapsvorming wordt niet gezien als een apart vak, maar zou een vanzelfsprekend onderdeel moeten zijn van meerdere vakken. Burgerschapsvorming kan daarnaast ook tot uiting komen in de wijze waarop de school bijvoorbeeld invulling geeft aan regels ten aanzien van veiligheid, ouderbetrokkenheid en onderlinge omgang tussen leerlingen en leerkrachten (schoolregels).

Ook in de herziene kerndoelen voor het basisonderwijs en de onderbouw van het voortgezet onderwijs wordt (expliciet) aandacht besteed aan burgerschap.

2. Aanleiding

Het bevorderen van actief burgerschap en sociale integratie staat hoog op de agenda. Doordat de Nederlandse samenleving steeds meer gericht is op individualisering is de betrokkenheid tussen burgers onderling en tussen burgers en overheid afgenomen. Plichten en rechten die horen bij burgerschap zijn hierdoor op de achtergrond geraakt. Daar komt nog bij dat veel ouders en kinderen door een allochtone herkomst niet gewend zijn aan de burgerschapstradities en -gebruiken van onze samenleving.

Door de ontwikkeling tot burgerschap een plaats te geven in het onderwijs kan worden bereikt dat allochtone en autochtone leerlingen een gemeenschappelijk en gedeeld perspectief krijgen op de bijdrage die zij als burgers aan de samenleving kunnen leveren.

De Onderwijsraad heeft in haar advies "Onderwijs en burgerschap" (september 2003) een aantal voorstellen gedaan om voorwaarden te scheppen ter versterking van burgerschapsvorming.

Eén van die voorstellen was om in de onderwijswetgeving een verplichting voor scholen tot burgerschapsvorming op te nemen. De wettelijke bepaling die is opgenomen in de sectorwetten voor PO, VO en REC, die op 1 februari 2006 van kracht is gegaan, legt deze opdracht vast.

Datum
23 maart 2006
Kenmerk
PO/KO/06/13313

3. Wijzigingen in WPO, WEC en WVO - Wetsteksten

De wijzigingen in zowel WPO, WEC als WVO zijn als volgt beschreven.

Het onderwijs:

- a. gaat er mede van uit dat leerlingen opgroeien in een pluriforme samenleving,
- b. is mede gericht op het bevorderen van actief burgerschap en sociale integratie, en
- c. is er mede op gericht dat leerlingen kennis hebben van en kennismaken met verschillende achtergronden en culturen van leeftijdgenoten.

Het onderwijs wordt zodanig ingericht dat daarbij op structurele en herkenbare wijze aandacht wordt besteed aan het bestrijden van achterstanden in het bijzonder in de beheersing van de Nederlandse taal.

4. Kerndoelen

Naast de algemene richtlijnen die opgenomen zijn in de betreffende sectorwetten, zijn de wenselijke opbrengsten van het funderend onderwijs ook vastgesteld in de herziene kerndoelen voor het basisonderwijs en de onderbouw van het voortgezet onderwijs. Voor de bovenbouw van het voortgezet onderwijs worden jaarlijks examenprogramma's vastgesteld.

Naast het impliciet leggen van een relatie tussen (Nederlands) taalonderwijs en succesvolle deelname aan de maatschappij, is er in de herziene kerndoelen ook specifieke aandacht voor zaken die met burgerschapsvorming te maken hebben.

De (herziene) kerndoelen basisonderwijs (Besluit vernieuwde kerndoelen WPO, Stb. 2005, 551 en 2006, 139) bevatten aan integratie en burgerschap gerelateerde bepalingen in de doelen 36, 37 en 38. Ook aspecten van de kerndoelen 34 en 35 zijn van belang. Tot op zekere hoogte is tenslotte is ook kerndoel 39 aan burgerschap gerelateerd. Voor het voortgezet onderwijs (leeftijd 12 tot 14 jaar) zijn de kerndoelen die het meest direct te maken hebben met burgerschap 43 en 44. Maar ook in de kerndoelen waarin dat misschien niet zou worden verwacht komt burgerschap terug (zoals 1, 6, 36, 38 en 56).

Het kerndoelendossier staat op www.minocw.nl/kerndoelen

De herziene kerndoelen voor primair onderwijs zijn vanaf 22 maart 2006 van kracht. Voor het voortgezet onderwijs geldt dat de herziene kerndoelen waarschijnlijk met ingang van het schooljaar 2006-2007 ingaan.

Datum
23 maart 2006
Kenmerk
PO/KO/06/13313

5. Handreikingen

Aandacht voor het versterken van burgerschap en integratie is niet nieuw voor het onderwijs. Dus hoewel burgerschap per 1 februari 2006 bij wet verplicht gesteld is voor alle scholen voor primair en voortgezet onderwijs, is het een onderwerp dat al veel langer in scholen speelt. Het gaat dan om zaken als intercultureel onderwijs, de maatschappelijke stage, de pedagogische taak van de school, sociale, morele en levensbeschouwelijke vorming en milieu- en mensenrechteneducatie. Het merendeel van de scholen zal dus al iets doen op het gebied van burgerschap en sociale integratie, maar vanaf 1 februari 2006 zijn alle scholen verplicht om hier aandacht aan te besteden. Ontwikkelingen als bijvoorbeeld de veranderende samenstelling van de (onderwijs)populatie vragen om een herijking van de huidige praktijk.

Het beleid van de overheid is erop gericht om scholen meer ruimte te geven om zelf invulling te geven aan het onderwijs. Er wordt dus niet voorgeschreven hoe scholen aandacht zouden moeten geven aan burgerschap en sociale integratie. Om scholen tegemoet te komen, wil het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap scholen handreikingen bieden.

Kernleerplannen PO en VO

SLO zal samen met de onderwijspraktijk en ondersteunende instellingen inspirerende kernleerplannen ontwikkelen, die scholen houvast bieden bij het plannen en uitvoeren van het lesprogramma en het inbedden van burgerschapsvorming in hun schoolcurriculum. Daarnaast werkt SLO aan het in kaart brengen van het "burgerschapsgehalte" van de beschikbare leermiddelen.

Meerjarig project "Burgerschapsvorming in de basisschool"

De Stichting Eduniek Utrecht, de Universiteit Utrecht en de Stichting Primair Openbaar Onderwijs Utrecht zijn eind vorig jaar begonnen met het ontwikkelproject "Burgerschapsvorming in de basisschool". Doel is om een longitudinaal leerplan voor democratisch burgerschap in de basisschool te ontwikkelen en de effectiviteit van dit plan te onderzoeken.

Democratisch burgerschap leer je door te doen. Het programma zal om die reden niet louter uit een serie lessen over democratie en burgerschap gaan, maar veel meer uit een geheel van middelen, instrumenten, organisatievormen, trainingen voor personeel etc. Het programma is gericht op alle geledingen van de school, inclusief de ouders en de omgeving van de school. Het project is gestart op enkele scholen in Utrecht.

Schooltv

Teleac/NOT zal in samenwerking met NIZW-jeugd in opdracht van OCW enkele schooltv-programma's maken. Deze zijn bedoeld voor het primair onderwijs en zullen bestaan uit lessen, tips voor opvoeders en samenwerkingsvoorstellen voor school en buurt. De uitzendperiode staat gepland in najaar 2006. Een programma voor de onderbouw van het voortgezet onderwijs is in ontwikkeling.

Datum
23 maart 2006
Kenmerk
PO/KO/06/13313

Maatschappelijke stage in het voortgezet onderwijs

De maatschappelijke stage is een vorm van leren buiten de school waarbij leerlingen in het voortgezet onderwijs door middel van vrijwilligersactiviteiten actief kennismaken met allerlei aspecten en onderdelen van de samenleving. De maatschappelijke stage richt zich op twee doelstellingen. Enerzijds stimuleert de maatschappelijke stage de maatschappelijke betrokkenheid van jongeren, hun besef voor waarden en normen en actief burgerschap. Anderzijds levert een dergelijke stage dus een bijdrage aan het vergroten van de aantrekkelijkheid van het onderwijs: leren door zelf te doen, leren samen met anderen. OCW en VWS ondersteunen scholen bij de in- en uitvoering van de maatschappelijke stage. Zo zijn een helpdesk en een website ontwikkeld. Daarnaast kunnen scholen in aanmerking komen voor een aanvullende bekostiging (Regeling aanvullende bekostiging maatschappelijke stage in het voortgezet onderwijs 2005 en 2006). Dit schooljaar maken 131 scholen hier gebruik van, vanaf komend schooljaar kunnen 485 scholen in aanmerking komen. Vanaf 2007 ontvangen alle scholen deze middelen.

Website

Op www.burgerschap.kennisnet.nl kunnen scholen terecht voor het laatste nieuws, good practices en lesmaterialen met betrekking tot burgerschap en sociale integratie.

Stimulering regionale initiatieven

Het KPC in Den Bosch verzamelt goede initiatieven die scholen voor primair en voortgezet onderwijs op het gebied van burgerschap en sociale integratie al hebben ontwikkeld. Daarnaast zullen zij enkele goede projecten ondersteunen en begeleiden bij het zoeken naar brede, overstijgende samenwerking (tussen scholen en/of besturen en/of andere instellingen).

6. Toezicht op naleving

Vanaf het schooljaar 2006/2007 zal de inspectie in het reguliere onderwijstoezicht toezien op de manier waarop scholen deze opdracht invullen. Daarbij zijn verschillende punten van belang.

De bepaling over actief burgerschap en sociale integratie is geformuleerd als algemene opdracht die door scholen in het onderwijs moet worden ingevuld. Van scholen wordt gevraagd die invulling te verantwoorden in schoolgids en schoolplan.

Ook de ontwikkeling van een visie op de bijdrage die de school wil leveren is belangrijk als voorwaarde om de invulling van onderwijs dat bijdraagt aan burgerschap en integratie mogelijk te maken. Om die reden zijn ook een planmatige aanpak en inzicht in resultaten belangrijk.

Verder is het van belang dat de school de situatie waarin de leerlingen verkeren, kent én het onderwijs daarop afstemt. Het is van belang dat de school actief bevordert dat leerlingen zich kennis, vaardigheden en houdingen eigen maken die het mogelijk maken om op een positieve manier aan de samenleving deel te nemen. De inspectie zal scholen waar nodig op deze punten aanspreken.

Datum

23 maart 2006

Kenmerk

PO/KO/06/13313

Basiswaarden als vrijheid van meningsuiting, gelijkwaardigheid van mensen, begrip van wat voor de ander wezenlijk is, verdraagzaamheid en het afwijzen van discriminatie, maar bijvoorbeeld ook het op een goede manier kunnen oplossen van problemen of een democratische houding, vragen om actieve aandacht van de school. Van scholen mag worden verwacht dat ze wat in hun vermogen ligt in het werk stellen om leerlingen en personeel een veilige omgeving te bieden.

*De Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,
M. J .A. van der Hoeven*